

Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi (YSAD)
Elderly Issues Research Journal (EIRJ)
Cilt(Volume) 9, Haziran(June) 2016, Sayfa(Pages) 26-38
ISSN 1308-5816
<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/yasad/>

Üniversite Öğrencileri Gözüyle Yaşlılık Nasıl Algılanıyor?

Yeliz Dinçer*, Esra Usta*¹ & Serap Bulduk*

*Düzce Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Yaşlı Bakım Programı
Düzce, Türkiye

Geliş Tarihi: 25 Aralık 2015
Kabul tarihi: 17 Mayıs 2016
Yayın Tarihi: 24 Haziran 2016

Orijinal Araştırma Makalesi

ÖZET

Bu çalışma üniversite öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının ve bu tutumlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla, bir devlet üniversitesinin üç fakültesinde (Mühendislik, İşletme, Tıp) 2014-2015 eğitim öğretim yılında öğrenim gören 286 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada Vefikuluçay (2008) tarafından geliştirilmiş Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği (YATÖ) kullanılmıştır. Katılımcıların % 35'i işletme, % 37.8'i mühendislik, % 27.3'ü tıp fakültesinde öğrenim görmektedir. Öğrencilerin % 48.6'sı bayan, % 51.4'ü erkek olup, yaş ortalaması 20.91±1.99'dur. Çalışmada öğrencilerin YATÖ puan ortancası 84.00 [14.00]'dür. YATÖ toplam ve yaşlılık yaşamını sınırlama alt boyutundan alınan puanlar arasındaki fark kadınlarda erkeklere göre ($p<0.05$), YATÖ olumsuz ayrımcılık alt boyutundan alınan puanlar arasındaki fark, Ege, İç Anadolu ve Akdeniz bölgelerinden gelen öğrencilerde, Karadeniz bölgesi ve Doğu-Güneydoğu Anadolu bölgesinde yaşayan öğrencilere göre ($p<0.05$) anlamlı çıkmıştır. Öğrenim görülen fakülteye göre ölçek toplam ve tüm alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.05$). Ayrıca ailesinde yaşlı üye olmayan öğrencilerin oranlarına göre; YATÖ toplam, yaşlılık yaşamını sınırlama ve olumsuz ayrımcılık alt boyut puanlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p<0.05$). Çalışma sonuçlarına göre üniversite öğrencilerinin genel olarak yaşlılara ilişkin olumlu tutuma sahip oldukları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yaşlılık, yaşlı ayrımcılığı, tutum, üniversite öğrencileri, YATÖ

¹ Sorumlu Yazar E-mail: esrakiliklioglu@duzce.edu.tr

ABSTRACT

This study was conducted in order to determine the attitudes of university students towards age discrimination and the factors affecting those attitudes among 286 students studying in three faculties (Engineering, Business Administration, Medicine) of one state university in the 2014-2015 academic year. In the study, the Age Discrimination Attitude Scale (YATÖ) developed by Vefikuluçay (2008) was used. 35 % of the participants study at the department of Business Administration, 37.8 % at the Faculty of Engineering and 27.3 % at the Faculty of Medicine. 48.6 % of the students are females, while 51.4 % of them are males, and the mean age is 20.91±1.99. The median score obtained from the YATÖ scale is 84.00[14.00] among university students in this study. The total scores of YATÖ and the scores from the restricting life of the elderly subdimension were more significant in females from males ($p<0.05$), and the scores from the negative discrimination subdimension of YATÖ was more significant in students from the Aegean, Inner Anatolia and Mediterranean regions than those from the Black Sea and Eastern-Southeastern Anatolia regions ($p<0.05$). It was found that there was a statistically significant difference ($p<0.05$) in the total and all subdimension scores of the scales according to the faculty of education. Also, the total scores of YATÖ, and the scores from the subdimensions of restricting life of the elderly and negative discrimination were higher in students who had no elderly members in their families than those students who did ($p<0.05$). According to the study results, it was determined that university students in general had positive attitudes towards the elderly.

Key Words: Elderliness, age discrimination, attitude, university students, YATÖ

(How do university students view elderliness?)

1.GİRİŞ

Yaşlılık, tüm yaşam faaliyetlerinde, üretkenlik, yeterlilik, bireysellik ve bağımsızlıkta azalma süreci olarak görülmektedir (Yılmaz ve Özkan, 2010). Bugün dünya üzerindeki toplam nüfusun % 10'u 65 ve daha yukarı yaşlardaki nüfusu oluştururken 2050'de bu oranın % 16'nın üzerine çıkması beklenmektedir (DPT, 2007). Ülkemizde de 65 yaş ve üstü nüfusun 2014 yılındaki oranı % 7.2 olup, yaşlı birey sayısı 6 milyona ulaşmıştır. Nüfus projeksiyonlarına göre yaşlı nüfus oranının 2023 yılında % 10.2'ye, 2050 yılında % 20.8'e yükseleceği tahmin edilmektedir (TÜİK, 2015).

"Nüfusun yaşlanması" olarak adlandırılan demografik değişimin etkileri toplumlarda farklı şekillerde görülmektedir. Toplumun sosyo-kültürel yapısı, tutum ve davranışlarındaki değişiklikler, bireylerin ve toplumun yaşlılığı algılayışına ve yaşlıya yönelik hizmetlere yansımakta olup, beraberinde çeşitli sorunlara da yol açabilmektedir (Akdemir, Çınar ve Görgülü 2007; Güven, Muz ve Ertürk, 2012; Yılmaz ve Özkan, 2010).

Gerontolog Robert Butler, 1969 yılında ilk defa yaşlı ayrımcılığı terimini kullanmış ve yaşlı ayrımcılığını, ırk ayrımcılığı ve cinsiyet ayrımcılığı gibi yaşlılara yönelik eyleme dönüşebilen bir ideoloji türü olarak tanımlamıştır (Yılmaz ve Özkan, 2010). Günümüzde ise yaşlı ayrımcılığı bir kişiye sadece yaşı nedeniyle gösterilen farklı tavır, önyargı, davranış ve eylemleri içinde barındıran çok boyutlu bir terim olarak kullanılmaktadır (Ucun, Mersin ve Öksüz, 2015; Yılmaz ve Özkan, 2010; Wiener, YSAD-EIRJ 2016 / 9(1):26-38

Shockey and Long, 2014;). Yaşlıyla beraber zaman geçirmekten kaçınmak, onunla iletişime geçmek istememek, yaşlıyı tanımak ve anlamak için emek harcamamak gibi durumlar da yaşlı ayrımcılığı kavramı içerisinde değerlendirilebilmektedir (Ucun, Mersin ve Öksüz, 2015).

Yaşlı bireylerin toplumdan dışlanmasının en büyük nedenlerinden biri günümüzde çekirdek ailelerin yaygınlaşmasıdır. Kuşaklar arasındaki yabancılaşma zaman zaman dışlanmaya yol açabilmekte ve sonuçta ne yazık ki yaşlının yalnızlaşması gibi kaçınılmaz bir duruma neden olabilmektedir. Bu dışlanma ve yalnızlaşma özellikle hastalık nedeni ile bakıma muhtaç olan yaşlılarda depresyon, güçsüzlük ve ölüm korkusu gibi psikolojik sorunları beraberinde getirebilmektedir (Ucun, Mersin ve Öksüz, 2015). Yaşlı yetişkinlerin ayrımcılık ve olumsuz algılar ile mücadele çabaları devam etmesine rağmen bu durum, fiziksel ve psikolojik olarak sağlıklarını olumsuz etkilemeye devam etmektedir (Makris vd., 2015).

Yaşlılığa dair geliştirilen bazı önyargılar kişileri yaşlı ayrımcılığına iten sebepler arasında gösterilebilmektedir. Bu mitlerin en yaygınlarına örnek olarak, yaşlıların hoşgörüsüz, tutucu, ya da sabit fikirli olarak görülmesi, yaşlıların sefil ve mutsuz bir hayat sürdüklerinin, toplumdan izole olduklarının, bağımlı ve verimsiz olduklarının ve son olarak fiziksel ve ruhsal olarak birçok problemlerinin bulunduğu düşünülmesi verilebilir (Momtaz, Hamid ve İbrahim 2014). Literatürde yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumların en çok görüldüğü alanların çalışma yaşamı, aile yaşamı, sosyal yaşam, cinsel yaşam ve sağlık bakım sistemleri olduğu vurgulanmaktadır (Yılmaz ve Özkan, 2010). Toplumun yaşlı bireylere ve yaşlanmaya karşı olumsuz tutumları çoğu zaman bu kişilere sunulan sağlık hizmetlerini de olumsuz etkileyebilmektedir (Ünalın, Soyuer ve Elmalı, 2012).

Yaşlı bireylerin, toplumdaki insan kaynaklarının önemli ve değerli bir bölümünü oluşturduğu, günümüzde özellikle gençlerin yaşlı bireylere yönelik ayrımcı davranışlar gösterme açısından riskli bir grup olduğuna işaret edilmektedir (Güven, Muz ve Ertürk, 2012; Soyuer ve ark., 2010; Ucun, Mersin ve Öksüz, 2015; Vefikuluçay, 2008; Yılmaz ve Özkan, 2010). Gençlerin yaşlılara yaptıkları ayrımcılık davranışını, empati ve minnettarlık düzeyleri, yaşlanma kaygısı gibi duyguları etkileyebilmektedir (Ucun, Mersin ve Öksüz, 2015).

Ülkemizde yaşlı ayrımcılığı konusunda üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirilen çalışmalara bakıldığında, öğrencilerin yaşlı bireylere karşı olumlu tutumlara sahip oldukları sonucu göze çarpmaktadır (Güven, Muz ve Ertürk, 2012; Soyuer vd., 2010; Ucun, Mersin ve Öksüz, 2015; Vefikuluçay, 2008; Yılmaz ve Özkan, 2010).

Yaşamda insanlarla kurulan dostlukların temelinde tutumlar yer almaktadır. Duyguların, düşüncelerin, düşüncelerin de tutumları belirleyen temel etkenler olduğu düşünüldüğünde, olumlu duygu ve tutumlara sahip olmak son derece önemlidir. Bu sebeple, yaşlıya yönelik yapılacak planlamalarda gençlerin yaşlıya ilişkin tutumlarının araştırılması önemli bir gerekliliktir (Ucun, Mersin ve Öksüz, 2015).

Bu kesitsel ve betimleyici çalışma bir devlet üniversitesinin üç fakültesinde (Mühendislik, İşletme, Tıp) 2014-2015 eğitim öğretim yılında öğrenim gören öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin algılarının ve algılarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacı ile tanımlayıcı ve kesitsel olarak yapılmıştır.

2.GEREÇ-YÖNTEM

Tanımlayıcı türde yapılan bu çalışmanın evrenini üniversiteye kayıtlı 4597 öğrenci (mühendislik: 2115, işletme: 1796, tıp: 686) oluşturmuştur. Örneklemi ise kayıtlı olmakla beraber okula devam eden ve çalışmaya katılmayı kabul eden 286 öğrenci ile çalışma tamamlanmıştır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini sorgulamaya yönelik araştırmacılar tarafından hazırlanmış yedi sorudan oluşan soru formu ve Vefikuluçay (2008) tarafından geliştirilmiş “Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği” (YATÖ) ölçeği kullanılmıştır. Vefikuluçay Yılmaz ve Terzioğlu'nun (2011) çalışmasında ölçeğin Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı 0.80 bulunmuştur. Bu çalışmada ise Cronbach's Alpha Alfa değeri 0.77 olarak belirlenmiştir.

YATÖ yaşlının yaşamını sınırlama, yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık ve yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık konularını içeren üç alt boyutu olan ve Likert tipi 23 maddeden oluşan bir ölçektir.

1. *Boyut-Yaşlının Yaşamını Sınırlama:* Toplumun yaşlı bireyin sosyal yaşamını sınırlamaya ilişkin inanç ve algılarını yansıtır “Ölçeğin 1., 5., 12., 14., 17., 19., 21., 22., 23., maddelerinden” oluşur.
2. *Boyut-Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık:* Toplumun yaşlı bireye yönelik olumlu inanç ve algılarını içerir. 2.,4., 6., 7., 8., 9., 13., 20 maddelerinden oluşur.
3. *Boyut-Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık:* Toplumun yaşlı bireye yönelik olumsuz inanç ve algılarıdır. 3., 10., 11., 15., 16., 18., maddelerinden oluşur.

YATÖ'nin değerlendirmesinde yaşlıya yönelik olumlu tutum maddelerinde tamamen katılıyorum “5”, katılıyorum “4”, kararsız “3”, katılmıyorum “2”, tamamen katılmıyorum “1” puan olarak, yaşlının yaşamını sınırlama ve yaşlıya yönelik olumsuz tutum maddelerinde ise tam tersi puanlama yapılmaktadır. Ölçekten alınabilecek maksimum puan “115”, minimum puan ise “23”dür. Yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık alt boyutundan en yüksek “40”, en düşük “8” puan, yaşlının yaşamını sınırlama alt boyutundan en yüksek “45”, en düşük “9” puan ve yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık alt boyutundan en yüksek “30”, en düşük “6” puan alınabilmektedir. Ölçekte genel olarak alınan puanlar yükseldikçe yaşlıya yönelik olumlu tutumun var olduğu sonucuna varılmaktadır.

Veriler Mayıs-Haziran 2015 tarihleri arasında toplanmış olup, çalışmanın yapılabilmesi için üniversite yönetiminden yazılı izin ve katılımcılara araştırmanın amacı açıklanarak sözlü izinleri alınmıştır. Veri toplama formlarının uygulanma süresi yaklaşık 15 dakika sürmüştür.

Araştırmanın bağımsız değişkeni üniversite öğrencisi olmak, bağımlı değişkeni ise yaşlı ayrımcılığına yönelik algılamadır. Araştırmadan elde edilen veriler kodlandıktan sonra SPSS 21.0 paket programından bilgisayara aktarılarak analiz edilmiştir. Sürekli değişkenler ortalama±standart sapma veya ortanca [çeyreklikler arası genişlik]; kategorik değişkenler sayı ve yüzde ile gösterilmiştir. Sürekli değişkenlerin normal dağılım gösterip göstermediğini değerlendirmek için Kolmogorov-Smirnov testi kullanılmıştır. İstatistiksel karşılaştırmalarda Bağımsız iki örneklem t testi, One-Way ANOVA, Mann-Whitney-U, Kruskal-Wallis H testi ve Pearson korelasyon testleri kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık için güven aralığı <0,05 olarak belirlenmiştir (Çelik, 2011).

3.BULGULAR

Çalışmaya katılan öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri Tablo 1’de gösterilmiştir. Katılımcıların % 35’i işletme, % 37.8’i mühendislik, % 27.3’ü tıp fakültesinde öğrenim görmektedir. Öğrencilerin % 48.6’sı kadın, % 51.4’ü erkek olup, yaş ortalaması 20.91±1.99’dur.

Tablo 1. Sosyo-demografik özellikler (n=286)

Sosyo-Demografik Özellikler		n	%
Cinsiyet	Kadın	139	48.6
	Erkek	147	51.4
Fakülte	İşletme	100	35.0
	Mühendislik	108	37.8
	Tıp	78	27.3
Sınıf	1.Sınıf	119	41.6
	2.Sınıf	95	33.2
	3.Sınıf	29	10.1
	4.Sınıf	43	15.0
Yaşanılan yer	İl	178	62.2
	İlçe	75	26.2
	Köy	31	10.8
Yaşanılan bölge	Marmara Böl.	117	40.9
	Ege Böl.	32	11.2
	Karadeniz Böl.	31	10.8
	İç Anadolu Böl.	38	13.3
	Akdeniz Böl.	31	10.8
	Doğu ve Güneydoğu Anadolu Böl.	37	12.9
Yaşlı aile üyesi varlığı	Evet	95	33.2
	Hayır	191	66.8
Yaş (Ort±SS)	20.91±1.99 (min-max:18-33)		

Öğrencilerin yarıdan fazlası (% 75) 1. ve 2. sınıf öğrencisidir (sırasıyla: % 41.6, % 33.2). Öğrencilerin üniversite hayatına başlamadan önce çoğunlukla ilde (% 62.2) ve

en çok Marmara Bölgesinde (% 40.9) yaşadıkları belirlenmiştir. Evinde yaşlı bir aile üyesi olan öğrencilerin oranı % 33.2'dir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin YATÖ puan ortancaları Tablo 2'de gösterilmiştir. Çalışmada öğrencilerin YATÖ puan ortancası 84.00 [14.00]'dür. Alt boyutlardan alınan puanların ortancaları ise; yaşlının yaşamını sınırlama 36.00[8.00], yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık 31.00[8.00], yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık 17.00[5.00] olarak belirlenmiştir.

Tablo 2. Yaşlı ayrımcılığı tutum ölçeği (YATÖ) ortancaları (n=286)

YATÖ	Ortanca [ÇAG]*
YATÖ Toplam	84.00[14.00]
<u>Alt Boyutlar</u>	
• Yaşlının yaşamını sınırlama	36.00[8.00]
• Yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık	31.00[8.00]
• Yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık	17.00[5.00]

*Ortanca [Çeyreklikler arası genişlik]

Çalışmaya katılan öğrencilerin YATÖ'den aldıkları puanların bazı değişkenlere göre karşılaştırılması Tablo 3'te gösterilmiştir. Cinsiyete göre YATÖ toplam ve yaşlıyı sınırlama alt boyutundan alınan puanların kadınlarda erkeklere göre daha yüksek olduğu ve aralarındaki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur ($p<0.05$). Fakültele göre ölçek toplam ve tüm alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.05$). Farkın kaynağını belirlemek için yapılan ileri analiz sonucunda işletme fakültesi öğrencilerinin YATÖ toplam ve yaşlının yaşamını sınırlama alt boyut puanlarının mühendislik fakültesi öğrencilerinden daha yüksek, tıp fakültesi öğrencilerinden ise daha düşük olduğu; olumlu ayrımcılık alt boyutunda ise işletme fakültesi öğrencilerinin puan ortancalarının mühendislik fakültesi öğrencilerinin puan ortancalarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$). Olumsuz ayrımcılık alt boyutunda da tıp fakültesi öğrencilerinin aldığı puan ortalamalarının diğer fakülte öğrencilerine göre daha yüksek olduğu ve aradaki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur ($p<0.05$).

Öğrenim görülen sınıf düzeyi yapılan analiz sonucunda YATÖ toplam, yaşlının yaşam alanını sınırlama ve olumsuz ayrımcılık alt boyutlarında anlamlı farklar olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$). Üçüncü sınıf öğrencilerin YATÖ toplam ve yaşlının yaşam alanını sınırlama alt boyut puanlarının 4. sınıf öğrencilerine göre daha düşük olduğu, 1. ve 2. sınıf öğrencilerin ise olumsuz ayrımcılık alt boyut puanlarının 4. sınıf öğrencilerin aldıkları puanlara göre daha düşük olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$). Öğrencilerin üniversite hayatına başlamadan önce yaşadıkları yere göre ölçek toplam ve alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0.05$). Bölgeler açısından ölçek puanları incelendiğinde, Ege, İç Anadolu ve Akdeniz bölgelerinde yaşayan öğrencilerin YATÖ olumsuz ayrımcılık alt boyut puan ortalamaları Karadeniz bölgesi

ve Doğu-Güneydoğu Anadolu bölgesinde yaşayan öğrencilere göre daha yüksek olup, aradaki fark anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$). Ailesinde yaşlı üye olmayan öğrencilerin YATÖ toplam, yaşlının yaşamını sınırlama ve olumsuz ayrımcılık alt boyut puanları ailesinde yaşlı birey olanlara göre daha yüksek bulunmuştur ($p<0.05$). Öğrencilerin yaşı ile YATÖ toplam ve alt boyut puanları arasındaki ilişki incelendiğinde ise; yaş ile yaşlının yaşamını sınırlama alt boyutu arasında negatif yönde, olumsuz ayrımcılık alt boyutunda pozitif yönde çok zayıf bir korelasyon olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$).

4.TARTIŞMA

Yaşlı ve yaşlılığa karşı inançlar ve tutumlar kültürden kültüre farklılıklar gösterirken, bireyin geçmiş yaşantısından, değer ve inanç sistemlerinden ve eğitim durumundan etkilenebilmektedir. Yaşlıya yönelik tutumlar içerisinde genel olarak en çok gözlenen olumlu, olumsuz ve karma eğilimdir (Ünalın, Soyuer ve Elmalı, 2012; Yılmaz ve Özkan, 2010). Olumsuz tutumların ortaya çıkmasında genel olarak sosyal yaşamdaki hızlı değişim, kentleşme, sanayileşme, ekonomik zorluklar, kadının çalışma hayatına girmesi, geniş aile yapısından çekirdek aile yapısına geçiş gibi faktörlerin etkili olabildiği düşünülmektedir. Olumsuz faktörler, gençlerin yaşlı bireyler ile ortak yaşamayı ve onlara dair sorumluluk almayı istememesi gibi sonuçlara yol açabilmektedir (Yılmaz ve Özkan, 2010).

Bugünün öğrencisi, geleceğin profesyonelleri olarak üniversite öğrencilerinin, yaşlı bireylere yönelik algı ve tutumlarının belirlenmesi, yaşlıya yönelik eksikliklerin giderilmesi ve düzenlemelerin yapılabilmesi açısından önemli ve gereklidir (Soyuer vd., 2010; Ucu, Mersin ve Öksüz, 2015).

Bu çalışmanın sonuçları, bir grup üniversite öğrencisinin gözünden yaşlılığın nasıl algılandığını göstermektedir. Dünyada yapılan benzer çalışmalara bakıldığında, genel olarak üniversite öğrencilerinin yaşlıya yönelik olumlu bir tutuma sahip oldukları görülmektedir (Bleijenber vd., 2012; Soderhamn vd., 2001). Ülkemizde üniversite öğrencilerinde yapılan çalışma sonuçları da dünyadaki çalışma sonuçları ile benzer olarak; yaşlılara ilişkin genel tutumun olumlu olduğunu göstermiştir (Soyuer vd., 2010; Güven, Muz ve Ertürk, 2012, Yıldırım-Usta vd., 2012; Yılmaz ve Özkan, 2010). Bu durumun Türkiye’de okuyan üniversiteli gençlerin sahip olduğu kültürel ve geleneksel değerlerine bağlı olmalarının doğal bir sonucu olduğunu düşündürmüştür (Güven, Muz ve Ertürk, 2012; Soyuer vd., 2010; Ünalın, Soyuer ve Elmalı, 2012).

Çalışmaya katılan öğrencilerin YATÖ puan ortancası 84.00[14.00] olarak bulunmuş ve bu oran ülkemizde üniversite öğrencileri üzerinde yapılan diğer üç çalışmanın toplam puan ortalamalarından yüksek (Güven, Muz ve Ertürk, 2012; Soyuer vd., 2010; Ucu, Mersin ve Öksüz, 2015), Yılmaz ve Özkan’ın (2010) hemşirelik öğrencileri üzerinde yaptıkları bir diğer çalışmanın sonucuna göre düşük olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3. YATÖ puan ortalamalarının sosyo-demografik değişkenlerle karşılaştırılması (n=286)

Sosyo-Demografik Özellikler		n	YATÖ Toplam	Yaşının Yaşamını Sınırlama	Olumlu Ayrımcılık	Olumsuz Ayrımcılık
Cinsiyet	Kadın	139	85.01±9.43	36.78±4.57	31.00[7.00]	17.74±3.24
	Erkek	147	81.57±11.00	34.58±5.63	31.00[8.00]	17.23±3.31
			t=2.847 *p=0.005	t=3.652 *p=0.001	U=9599.00 **p=0.38	t=1.315 *p=0.19
Fakülte	İşletme(1)	100	84.71±10.17 (2)	36.97±4.72 (2)	32.00[8.00] (2)	16.80±3.21 (3)
	Mühendislik(2)	108	79.55±11.01 (3)	33.46±5.68 (3)	30.00[8.75]	17.28±3.30 (3)
	Tıp(3)	78	86.49±8.11	37.22±4.18	31.00[6.25]	18.61±3.09
			f=12.580 ***p=0.001	f=16.927 ***p=0.001	XKW=7.885 ****p=0.02	f=7.236 ***p=0.001
Sınıf	1.Sınıf (1)	119	83.00[15.00]	36.00[8.00]	31.00[6.00]	17.00[4.00] (4)
	2.Sınıf (2)	95	84.00[12.00]	37.00[5.00]	31.00[7.00]	17.00[4.00] (4)
	3.Sınıf (3)	29	77.00[13.50] (4)	31.00[8.00] (1,2,4)	28.00[9.00]	18.00[4.00]
	4.Sınıf (4)	43	88.00[14.00]	37.00[85.00]	31.00[9.00]	20.00[6.00]
			XKW=11.555 ****p=0.009	XKW=13.248 ****p=0.004	XKW=5.702 ****p=0.13	XKW=18.253 ****p=0.001
Yaşanılan Yer	İl	178	83.00±10.29	36.00[7.00]	31.00[7.00]	17.38±3.22
	İlçe	75	82.99±11.32	36.00[8.00]	3.100[9.00]	17.90±3.42
	Köy	31	85.29±8.51	37.00[3.00]	34.00[8.00]	16.97±3.28
			f=0.672 ***p=0,51	XKW=1.203 ****p=0.55	XKW=3.810 ****p=0.15	***f=1.088 p=0,34
Yaşanılan Bölge	Marmara Böl. (1)	117	81.78±9.94	34.64±5.31	29.68±5.95	17.45±3.18
	Ege Böl. (2)	32	85.63±10.23	37.25±5.09	30.03±5.06	18.35±2.83 (3,6)

	Karadeniz Böl. (3)	31	82.84±9.63	36.00±4.36	30.62±5.83	16.23±2.85 (5)
	İç Anadolu Böl. (4)	38	86.18±9.52	36.79±5.17	31.37±5.80	18.03±3.02 (3,6)
	Akdeniz Böl. (5)	31	83.75±11.27	36.55±4.55	28.81±8.13	18.39±4.14 (6)
	Doğu-Güneydoğu Anadolu Böl. (6)	37	82.73±12.20	35.22±6.02	31.03±7.10	16.49±3.37
			f=1.464 ***p=0.20	f=2.107 ***p=0.07	f=0.890 ***p=0.49	f=2.806 ***p=0.02
Yaşlı Aile Üyesi Varlığı	Evet	95	80.62±9.76	35.00[8.00]	30.00[8.00]	16.73±2.90
	Hayır	191	84.55±10.48	37.00[6.00]	32.00[7.00]	17.85±3.40
			t=-3.056 *p=0.002	U=6861.50 **p=0.001	U=8258.50 **p=0.22	t=-2.745 *p=0.004
Yaş	20.91±1.99	286	r=-0.089 *****p=0.13	r=-0.158 *****p=0.008	r=-0.083 *****p=0.16	r=0.127 *****p=0.03

*Bağımsız iki örneklem t testi, **Mann-Whitney-U, ***One-Way ANOVA, ****Kruskal-Wallis H testi, *****Pearson korelasyon

Üniversite öğrencilerinin genel olarak yaşlı ayrımcılığına yönelik olumlu bir tutuma sahip olması oldukça sevindirici bir sonuçtur. Çalışmanın örnekleminin tamamı sağlık alanında öğrenim gören öğrencilerden oluşmamasına rağmen, ölçek puan ortalamalarının diğer çalışmalara nazaran yüksek oluşunun nedeni örneklemdaki öğrencilerin bireysel özelliklerindeki farklılıklarla açıklanabilir.

Cinsiyet değişkenine göre bakıldığında; çalışmada kız öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin YATÖ toplam ve yaşlıyı sınırlama alt boyutlarında aldıkları puanın daha yüksek olduğu ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Bu sonuca bakılarak, kız öğrencilerin yaşlılara karşı daha olumlu bir tutuma sahip olduklarını söylemek mümkündür. Bu durumun Türk Toplumunda geleneksel olarak kadın olmanın bakım vermek ile eş anlamlı görülmesinden kaynaklandığı düşünülmüştür. Güven, Muz ve Ertürk (2012) çalışmalarında bu çalışmaya benzer şekilde kız öğrencilerin daha olumlu tutuma sahip oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Ancak literatürde cinsiyete göre yaşlı ayrımcılığı tutumunda fark olmadığını gösteren çalışma sonuçları da bulunmaktadır (Soyuer vd., 2010; Ucu, Mersin ve Öksüz, 2015).

Çalışmada öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülterlere göre YATÖ toplam ve tüm alt boyutlarında anlamlı fark bulunmuştur. Tıp fakültesi öğrencilerinin olumlu ayrımcılık alt boyutu dışındaki bütün alt boyutlardan aldıkları puanların, işletme ve mühendislik fakültesi öğrencilerinin puanlarına göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Güven, Muz ve Ertürk (2012) de yaptıkları çalışmada benzer şekilde tıp ve hemşirelik mesleklerini tercih eden öğrencilerin diğer alanlara göre puan ortalamalarının yüksek olduğunu göstermiştir. Bu çalışmanın sonuçları meslek seçiminde bireysel faktörlerin son derece önemli olduğunu, öğrencilerin sağlık alanındaki meslekleri tercih ederken ve eğitim sürecinde insana yardım etme yaklaşımının yanında, yaşlıya yaklaşımın yoğun bir çaba ve istek gerektirdiğinin bilincinde olmalarının ve yaşlıya dair daha çok fikir ve deneyime sahip olmalarının yaşlıya yönelik tutumlarını etkilediğini düşündürmüştür.

Bu çalışmada yaş ortalaması ile yaşamı sınırlama alt boyutunda negatif yönde, olumsuz ayrımcılık alt boyutunda ise pozitif yönde bir ilişki vardır. Ucu ve arkadaşlarının (2015) çalışmasında yaş ortalamaları ile toplam, olumsuz ve olumlu ayrımcılık puan ortalamaları arasında negatif, yaşamı sınırlama alt boyutu ile pozitif bir ilişki bulunmuştur. Yapılan çalışmalarda öğrencilerin yaşı arttıkça, yaşlıya daha olumlu bir tutumla yaklaşıldığı sonucuna varılmıştır (Soyuer vd., 2010, Yılmaz ve Özkan, 2010). Çalışmada öğrencilerin yaşı arttıkça, yaşlıyı sınırlama durumu da artmakta, olumsuz ayrımcılık yapma durumu ise azalmaktadır. Kültürümüzde yaşlıya saygı kavramının yaşlının basit bedensel aktivitelerle gerçekleştirebileceği ev işleri, markete, pazara gitme gibi işleri dahi yapmasına engel olmakta ve yaşlının sosyal yaşamdan soyutlanmasına varan bir hal almasına neden olabilmektedir.

Sınıf düzeyleri arasında ölçek toplam, yaşlıyı sınırlama ve olumsuz ayrımcılık alt boyutlarında anlamlı fark bulunmuştur ancak bu sonucu tam olarak neyin etkilediğine dair bir fikir oluşturulamamıştır. Güven Muz ve Ertürk' ün (2012) yaptıkları çalışmada bu çalışmaya benzer şekilde öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf ile ölçek puanları arasında anlamlı fark bulunmuştur. Yılmaz ve Özkan (2010) ve Soderhamn vd. (2001) hemşirelik öğrencileriyle yaptıkları çalışmalarda sınıf düzeyi yükseldikçe, yaşlı bireylere karşı olumlu tutumun arttığını, Soyuer ve arkadaşları (2010) ise sağlık meslek yüksekokulu öğrencileriyle yaptıkları çalışmada bu durumun tam tersi olarak

ikinci sınıf öğrencilerinin yaşlıya yönelik tutumlarının birinci sınıflara göre daha düşük olduğunu bulmuşlardır. Üniversite öğrencilerinin yaşları öğrenim gördükleri sınıflar içerisinde çok değişken olabilmektedir, bu sebeple yapılan çalışmalarda üniversite öğrencilerinin öğrenim gördükleri sınıf ile yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının değişken olduğu, bu çalışma sonuçlarına göre ise gruptaki öğrencilerin yaş ve bireysel özelliklerine bağlı olarak etkilenebileceği düşünülmektedir.

Yaşanılan yerin il, ilçe, köy olma durumu ile hiçbir alt boyutta anlamlı ilişki bulunmamıştır. Yaşanılan bölgeye göre bakıldığında, Ege, İç Anadolu ve Akdeniz bölgelerinde yaşayan öğrencilerin YATÖ olumsuz ayrımcılık alt boyut puan ortalamaları diğer bölgelere göre anlamlı şekilde yüksektir. Diğer taraftan Soyuer ve arkadaşlarının (2010) yaptıkları çalışmada öğrencilerin doğum yeri ve geldiği yere ilişkin karşılaştırmalarda anlamlı bir fark bulunmuştur. Uçun ve arkadaşları (2015) ise nüfusa kayıtlı olunan bölgenin anlamlı bir fark yaratmadığını belirtmişlerdir. Yılmaz ve Özkan (2010) ise yaptıkları çalışmada köy/kasaba gibi yerleşim yerlerinde doğan öğrencilerin puan ortalamalarını daha yüksek bulmuşlardır. Genel olarak Türkiye'nin kültürel yapısı açısından bölgesel çok büyük fark bulunmamaktadır. Ülkenin her bölgesinde kentleşmenin ve sanayileşmenin hâkim olması giderek geleneksel aile yapısından çıkılmasının beraberinde getirmiştir. Bu durum değerlerden uzaklaşmasına neden olmuştur.

Ünalan ve arkadaşlarının (2012) geriatri merkezinde yaptıkları çalışmada yaşamının herhangi bir döneminde aile içinde yaşlı bir birey ile birlikte yaşayanların yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puan ortalamalarını yaşamayanlara göre anlamlı düzeyde yüksek bulmuştur. Yılmaz ve Özkan (2010) ise büyükanne ve büyükbabası ile aynı evde altı yıl ve daha az yaşayan öğrencilerin YATÖ toplam puan ortalamalarını yüksek bulmuştur. Bu çalışmada, yaşlı aile üyesi varlığı olumlu ayrımcılık alt boyutu dışındaki bütün alt boyutlarda anlamlı bir fark yaratmış, ailesinde yaşlı bir aile üyesi ile birlikte yaşayanların yaşamayanlara göre ölçek puanlamaları daha düşük bulunmuştur. Normal koşullarda tam tersi beklenirken, bu sonuç şaşırtıcı olarak değerlendirilmiştir. Çalışmamıza benzer şekilde Soyuer ve arkadaşları (2010) da çekirdek aile yapısına sahip olan öğrencilerin yaşının yaşamını sınırlama puanlarını geniş aile yapısına sahip olan öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Güven ve arkadaşları (2012) ise 2 yıl ve altında yaşlı ile birlikte yaşamış olanların yaşının yaşamını sınırlama alt boyut puanlarını 5 yıl ve üzeri gruptan düşük bulmuşlardır. Bu sonuçlardan yola çıkılarak, yaşlı ile birlikte yaşamının zorluklarını deneyimlemenin yaşlıya ilişkin bıkkınlık ve dışlama eğilimine sebebiyet verebileceği düşünülmüştür. Bir diğer taraftan, ailesinde bir yaşlı ile birlikte yaşayan öğrencilerin yaşamayanlara göre ölçek puan sonucunun, diğer çalışmalardaki gibi yıllara göre kıyaslanarak değerlendirilmesinin çalışmayı farklı açılardan yorumlayabilmek adına daha geniş fikir sağlayabilir.

5.SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışma sonuçlarına göre üniversite öğrencilerinin genel olarak yaşlılara ilişkin olumlu tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Her insan için yaşam devam ettikçe yaşlanma kaçınılmaz bir sondur ve tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de yaşlı nüfusun giderek çoğaldığı bilinen bir gerçektir. Tüm bu bilgiler ve araştırma sonuçları YSAD-EIRJ 2016 / 9(1):26-38

ışığında, ileride yaşlı ile her alanda karşılaşması muhtemel olan üniversite öğrencileri için genel olarak yaşlıyı bütün yönleri ile anlamaya yönelik eğitimlerin planlanması ve uygulanması gereklidir. Sağlık alanında hizmet verecek öğrencilerin ise yaşlıya yönelik olarak daha donanımlı yetiştirilmeleri ve kendilerini geliştirmeye eğitim süresinde ve sonrasında devam etmeleri gerekmektedir. Toplumun yaşlı ayrımcılığına yönelik görüşlerinin belirlenmesi için daha kapsamlı çalışmalar yapılması, konu ile ilgili eksikliklerin belirlenmesinde ve gelecekte yapılacakların planlanmasında önemli bir basamak olabilir. Sonuç olarak; üniversite eğitimi sırasında sosyal sorumluluk projeleri kapsamında gençler ve yaşlıları bir araya getirecek projelerin artırılması gereklidir.

KAYNAKÇA

- Akdemir, N., Çınar, F.İ. & Görgülü, Ü. (2007). Yaşlılığın algılanması ve yaşlı ayrımcılığı, *Turkish Journal of Geriatrics*, 10(4): 215-221.
- Bleijenberg, N., Jansen M.J.M. & Schuurmans, M.J. (2012). Dutch nursing students' knowledge and attitudes towards older people-a longitudinal cohort study. *Journal of Nursing Education and Practice*, 2(2): 1-7.
- Çelik Y. (2011). *Nasıl? Biyoistatistik Bilimsel Araştırma SPSS*. Yazarın Kendi Yayını. 157-161.
- DPT (2007). *Türkiye'de Yaşlıların Durumu ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı, 2007*. Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü Yayın No: 2741. http://eyh.aile.gov.tr/data/544f6b29369dc328a057d006/yaslanma_ulusal_eylem_plani.pdf (Erişim: 17.07.2015)
- Güven, Ş.D., Muz, G.U. & Ertürk N.E. (2012). Üniversite öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları ve bu tutumların bazı değişkenlerle ilişkisi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 15(2): 99-103.
- Makris, U.E., Higashi, R.T., Marks, E.G., Fraenkel, L., Sale, J.E.M., Gill, T.M. & Reid, M.C. (2015). Ageism, negative attitudes, and competing co-morbidities-why older adults may not seek car effort restricting back pain: a qualitative study. *BMC Geriatrics*, 15(39): 2-7.
- Momtaz, Y.A., Hamid, T.A. & İbrahim, R. (2014). Cohort comparisons: emotional well-being among adolescents and older adults. *Clinical Interventions in Aging*, 2014(9): 813-817.
- Soderhamn, O., Lindencrona, C. & Gustavsson, S.M. (2001). Attitudes toward older people among nursing students and registered nurses in Sweden. *Nurse Education Today*, 21: 225-227.
- Soyuer, F., Ünalın, D., Güleser, N. & Elmalı, F. (2010). Sağlık meslek yüksekokulu öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları ve bu tutumların bazı değişkenler ile ilişkisi. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(2): 20-24.
- TÜİK (2014). *İstatistiklerle Yaşlılar, 2014*. Sayı:18620. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18620> (Erişim: 19.07.2015)
- Ucun, Y., Mersin, S. & Öksüz, E. (2015). Gençlerin yaşlı bireylere karşı tutumu. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(37):1143-1148.
- Ünalın, D., Soyuer, F. & Elmalı, F. (2012). Geriatri merkezi çalışanlarında yaşlı tutumunun değerlendirilmesi. *Kafkas Tıp Bilimleri Dergisi*, 2(3):115-119.

- Velikuluçay, D. (2008). *Üniversitede Öğrenim Gören Öğrencilerin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumları*. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği Programı Doktora Tezi. Ankara.
- Yıldırım-Usta, Y., Demir, Y., Yönder, M. & Yıldız, A. (2012). Nursing students' attitudes toward ageism in Turkey. *Archives of Gerontology and Geriatrics*, 54(1): 90-92.
- Yılmaz, E. & Özkan, S. (2010). Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 3(2): 37-51.
- Yılmaz, D.V. & Terzioğlu, F. (2011). Development and psychometric evaluation of ageism attitude scale among the university students. *Turkish Journal of Geriatrics*, 14(3): 260-266.
- Wiener, R.C., Shockey, A.T. & Long, D.L. (2014). Dental hygiene students perceptions of older adults. *HHS Public Access*, 78(12): 1623-1628.